

اهداف خواندن و مطالعه

عصمت مومنی

عضو هیات علمی گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی

نشست علمی به مناسبت هفته کتاب و کتابخوانی

دانشگاه امام صادق (ع) – آبان ماه ۱۳۹۹

آنچه پیش رو خواهیم داشت:

- درآمد: هشدار جدی
- بخش نخست: تعاریف مفهومی خواندن و مطالعه
- بخش دوم: مدل های خواندن و مطالعه
- بخش سوم: اجزای خواندن و مطالعه
- بخش چهارم: اهداف خواندن و مطالعه
- فرجام سخن: چرا متن باید خوانده و مطالعه شود؟

درآمد: هشدار جدی

علی‌رغم پژوهش‌های بسیاری که در این حوزه انجام گرفته مخصوصاً در ایران نتایج و یافته‌های اکثر آنها در حد نظری باقی مانده و عمدتاً **منجر به بهبود امر خواندن و مطالعه نشده است.**

چرا؟

تعاریف خواندن و مطالعه

دواراجان (۱۹۸۹) خواندن و مطالعه را هنر تفسیر واژگان نوشتاری و مؤثرترین فرآیند یادگیری آگاهانه می داند که بر وسعت، دقت و صحت اطلاعات و همچنین نگرش، اخلاق، باورها، عمل و تصمیم گیری تأثیرگذار است (لون، ۲۰۱۱).

- Devarajan
- Lone

- خواندن و مطالعه، **فرآیندی پیچیده، هدفمند، اجتماعی و شناختی** است که در آن خوانندگان همزمان با استفاده از دانش خود از موضوع متن و دانش خود از فرهنگ شان به ساخت معنا می‌پردازند (به نقل از کونتانت و پرچملیدز، ۲۰۰۵).

- Coutant & Perchemlides

ویکسون و همکاران (۱۹۸۷) خواندن را فرآیند ساخت معنا از طریق تعامل پویا میان دانش موجود خواننده؛ اطلاعات ارائه شده توسط متن خوانده شده؛ و زمینه موقعیت خواندن تعریف می کنند.

- Wixson
- Smith

خواندن و مطالعه، عملی است که در آن دیدن، شناسایی علائم نوشتاری، تبدیل این علائم به صوت، درک مجموعه علائم و آواها و در نتیجه درک معنا از آن حاصل می‌شود؛ اما این درک بی هدف صورت نمی‌گیرد (قزل ایاغ، ۱۳۸۶).

خواندن و مطالعه به مثابه یک فرایند، روشی برای تفکر و نوعی از تجربه حقیقی در نظر گرفته می‌شود و مهارت‌های پیچیده متعددی را شامل می‌شود (عبدالکریم و حسن، ۲۰۰۷).

خواندن و مطالعه این توانایی را دارد تا خواننده را از حالت منفعل به حالت فعال دگرگون کند (تانوسکدی، ۲۰۱۱).

مدل های خواندن و مطالعه

- هاوسمن خواندن و مطالعه را متشکل از دو پردازش "از پایین به بالا" و "از بالا به پایین" در نظر گرفته است (به نقل از لوخله، ۲۰۰۹).

- پردازش از پایین به بالا اشاره به پردازش نمادهای املائی در متن نوشته شده دارد، درحالی که پردازش از بالا به پایین، اشاره به بیرون کشیدن معنا و بدست آوردن درک از نمادهای املائی رمزگشایی شده در متن می باشد (هی، ۲۰۰۸، ص ۲۰۴).

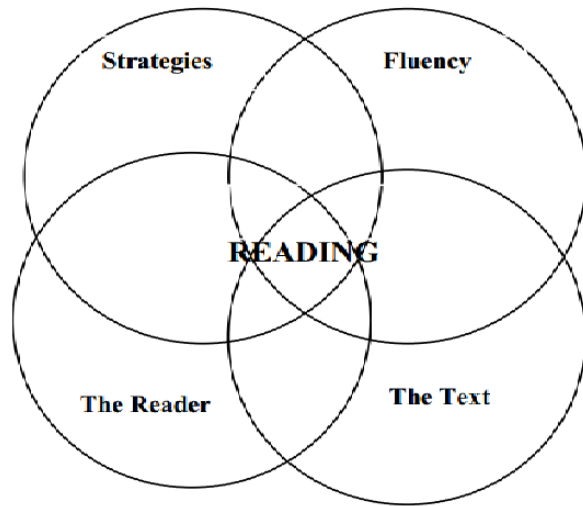
- Haussamen
- Bottom-Up
- Top-Down
- He

- **مدل تعاملی خواندن و مطالعه** : طبق نظرگاه حاکم بر این مدل، خواندن و مطالعه در آن واحد هم یک فرآیند ادراکی و هم یک فرآیند شناختی است که در آن خواننده هم از تجربیات پیشین خود سود می‌برد و هم از ممیزه‌های متنی که به صورت رمز در آمده‌اند استفاده می‌کند تا معنای مورد نظر را بیافریند (زندی به نقل از نیک‌خو، ۱۳۸۹، ص ۵۴).

اجزاء خواندن و مطالعه

بر اساس دیدگاه اندرسون (۲۰۰۳)،
چهار عنصر با خواندن و مطالعه درگیر
هستند، شامل خواندن و مطالعه
راهبردی، روان خوانی، خواننده و متن.

اولین عنصر، خواندن راهبردی، توانایی
خواننده برای رسیدن به هدفی برای
خواندن و مطالعه. عنصر دوم،
روانخوانی به عنوان توانایی خواننده
برای خواندن با سرعت مناسب همراه
است. عنصر سوم، درک کافی از متن و
چهارمین عنصر، خواننده

اهداف خواندن و مطالعه

- انسان معقول‌اندیش است و به همین دلیل برای هرکاری که انجام می‌دهد، نیت یا هدف خاصی را دنبال می‌کند (دیانی، ۱۳۷۷).
- فعالیت پیچیده خواندن و مطالعه همان طور که پیشتر ذکر شد دارای اجزایی است که از آنها تأثیر می‌پذیرد و شناخت این مولفه‌ها در بهبود یا تضعیف خواندن و مطالعه اثر می‌گذارند. براساس همین اجزاء دسته بندی‌های مختلفی از اهداف خواندن توسط بسیاری از پژوهشگران انجام گرفته است.

• یکی از این تقسیم بندی‌ها از آن‌وبیکو است. وی اهداف خواندن و مطالعه را در ۴ بخش طبقه بندی کرده است. او اولین هدف خواندن را برای لذت، سرگرمی و آرامش می‌داند. دومین هدف از خواندن در جهت افزایش اطلاعات عمومی انجام می‌گیرد. سومین هدف برای خواندن را کسب دانش ذکر می‌کند. او خواندن برای کسب دانش را همان مطالعه کردن می‌داند. در نهایت این پژوهشگر چهارمین هدف از خواندن را ترکیبی از سه هدف بالا عنوان می‌کند (اوگانرومبی و جیویگا، ۱۹۹۵).

- Onwubiko
- Ogunrombi & Gboyega

- به نقل از توران میرهادی آمده است:

- «خواندن آزاد» نامیده که در آن لذت بردن و سرگرم شدن هدف اصلی تلقی می‌شود و هرچه از آن حاصل می‌شود برنامه ریزی نشده است و «خواندن مقید» که در آن خواننده خود را از ابتدا پایبند اصول خاصی قرار می‌دهد و در پایان نیز نتیجه کار خود را می‌سنجد مثل آموختن کاری یا یافتن پاسخ برای سئوال‌هایی و یا در معرض ارزشیابی قرار دادن خود.

اهداف خواندن و مطالعه متن

- خواندن و مطالعه برای:
 - لذت و سرگرمی
 - اطلاع یابی
 - جستجو و پاسخ به سوال ها
 - استخراج متن از منابع مختلف
 - پژوهش
 - بحث و گفت و گو
 - اثبات و تائید
 - یادگیری
 - جمع بندی / ارزشیابی
- خواندن و مطالعه برای:
 - بازنگری متن
 - بازنگری نقادانه
 - کاربردپذیری
 - حل مساله و تصمیم گیری

فرجام سخن: چرا متن باید خوانده و مطالعه شود؟

- انسان به خواندن و مطالعه وابسته است، چون سعی دارد پیرامون خود را شناسایی و نیازهای اطلاعاتی خود را رفع کند و کنجکاو است تا عدم موفقیت‌های خود را از لابه‌لای (خواندن و مطالعه متن) جستجو کند. خواندن فردی، سبب ایجاد دگرگونی‌هایی در جامعه از جمله خواسته‌های نو، ارتباطات جدید، کند و کاو و کنجکاوی‌های بدیع می‌شود (موکهرجی به نقل از شعبانی و نادری، ۱۳۸۸).

• Mukherjee

- بنابراین اگر بپذیریم لازمه زیستن در سده ۲۱ میلادی خواندن و مطالعه بیشتر از هر زمان دیگری در تاریخ بشریت است و مصادیق آن در همه امور زندگانی از جمله داشتن شغل مناسب، رعایت حقوق شهروندی و مدیریت زندگی شخصی قابل مشاهده است و در برابر هجوم اطلاعاتی که به سمت انسان می‌آید خواندن و مطالعه ابزارهایی برای مقابله هستند (کلارک و رامبلد، ۲۰۰۶).

• Clark & Rumbold

ایران فردا در انتظار تلاش بیشتر و هدفمند است

با تشکر و سپاس